

Latvijas Republikas Ekonomikas ministrija
Patērētāju tiesību aizsardzības centrs

K.Valdemāra ielā 157, Rīgā, LV – 1013 ♦ tālr. (+371)7388624 ♦ fakss (+371)7388634 ♦ e-pasts: tpkc@apollo.lv

13 . 01 . 2006. Nr. 1 – 08/384

(...)
SIA "Melne un Riters"
E. Birznieka – Upīša 16,
Rīga, LV – 1050

Par iesniegumu

Patērētāju tiesību aizsardzības centrā (turpmāk – *PTAC*) 2005.gada 12.septembrī saņemts (...) (turpmāk – *Patērētāja*) iesniegums par juridiskā biroja SIA "Melne un Riters" rīcību, kurā izteikts lūgums sniegt palīdzību SIA "Melne un Riters" samaksātās naudas summas par sniegtajiem pakalpojumiem atgūšanā. *Iesniegumā* norādīts, ka *Patērētājas* un SIA "Melne un Riters" starpā noslēgtajā 2005.gada 19.janvāra vienošanās nr.02/01.05 (turpmāk – *Vienošanās*) satur šķīrējtiesas klauzulu, kas ir pretrunā ar *Patērētāju tiesību aizsardzības likuma* (turpmāk – *PTAL*) prasībām.

PTAC, ņemot vērā *Patērētāju tiesību aizsardzības likuma* (turpmāk – *PTAL*) 25.panta ceturtās daļas 6.punkta noteikumus, kas nosaka, ka *PTAC* funkcijās ietilpst patērētāju tiesību ievērošanas uzraudzība līgumu projektos un līgumos, ko patērētāji slēdz ar ražotājiem, pārdevējiem vai pakalpojumu sniedzējiem, arī normatīvajos aktos paredzēto darbību veikšana, lai ražotājs, pārdevējs vai pakalpojuma sniedzējs grozītu līguma projektu vai pārtrauktu pildīt līguma noteikumus, ja līguma projektā vai noslēgtajā līgumā konstatēti netaisnīgi vai neskaidri noteikumi, ir izvērtējis *Patērētājas* un SIA "Melne un Riters" starpā noslēgtajā 2005.gada 19.janvāra *Vienošanās* nr.02/01.05 iekļautos noteikumus.

PTAC 2005.gada 14.septembrī pieprasīja un 2005.gada 6.oktobrī saņēma SIA "Melne un Riters" paskaidrojumu (turpmāk – *Paskaidrojums*) par *Iesniegumā* minēto, kā arī par noslēgtajā *Vienošanās* iekļautās šķīrējtiesas klauzulas atbilstību *PTAL* normām. *Paskaidrojumā* SIA "Melne un Riters" ir norādījusi, ka atruna par strīdu izskatīšanu Rīgas Starptautiskajā šķīrējtiesā tika iztulkota *Patērētājam* krievu valodā, kā arī, ka *Patērētāja* neesot izteikusi priekšlikumus vai piedāvājumus par klauzulas izmaiņu, tādēļ ticis nolemts atstāt šķīrējtiesas klauzulu. Vienlaicīgi minēts, ka gadījumā, ja klients ir izteicis vēlēšanos izmainīt strīdus izskatīšanas kārtību, tad SIA "Melne un Riters" neliek šķēršļus un piekāpjas klienta priekšā.

PTAC 2005.gada 4.novembrī saņēma *Patērētājas* iesniegumu par *Paskaidrojumā* minēto, kurā norādīts, ka šķīrējtiesas klauzula *Patērētājam* nav tikusi pārtulkota krievu valodā, ka *Patērētājam* nav ticis paskaidrots par iespēju izskatīt strīdus Latvijas Republikas tiesā.

Sakarā ar *Vienošanos* (...) saskaņā ar *PTAL* 1.panta 3.punktu uzskatāma par patērētāju, bet SIA "Melne un Riters" kā juridisko pakalpojumu sniedzēju saskaņā ar *PTAL* 1.panta 4.punktu uzskatāms par pakalpojuma sniedzēju. Līdz ar to arī konkrētajā gadījumā uz līgumiskajam attiecībām starp SIA "Melne un Riters" un (...) attiecināmi *PTAL* noteikumi.

Vienošanās satur noteikumu, ka "Jebkurš strīds, nesaskaņa vai prasība, kas izriet no šī līguma, kas skar to, vai tā pārkāpšanu, izbeigšanu vai spēkā neesamību, tiks izšķirts Rīgas Starptautiskajā šķīrējtiesā, Rīgā un saskaņā ar šī šķīrējtiesas reglamentu – viena šķīrējtiesneša sastāvā, latviešu valodā, bet visi pārējie šajā vienošanās līguma tekstā noteiktie jautājumi, kuri nav saskaņojami mierizlīguma ceļā ir izskatāmi LR likumos, vai starptautiskajos līgumos noteiktajā kārtībā".

PTAC, izvērtējot lietas materiālus secina:

Saskaņā ar *PTAL* 6.panta trešās daļas 7.punkta noteikumiem par netaisnīgiem līguma noteikumiem uzskatāmi noteikumi, kas izslēdz vai kavē patērētāja tiesības vērsties patērētāju tiesību aizsardzības iestādēs vai tiesā, paredz strīdu izskatīšanu tikai šķīrējtiesā. Savukārt *PTAL* 6.panta piektā daļa paredz, ka līguma noteikums vienmēr uzskatāms par savstarpēji neapspriestu, ja līgums sastādīts iepriekš un patērētājam nav bijis iespējams ietekmēt attiecīgā līguma noteikumus un saskaņā ar *PTAL* 6.panta septīto daļu, ja pakalpojuma sniedzējs apgalvo, ka līguma noteikumi ir savstarpēji apspriesti ar patērētāju, viņa pienākums ir to pierādīt.

No *PTAL* 6.panta trešās daļas 7.punkta izriet, ka jebkurš līguma noteikums, kas kavē patērētāju izmantot iepriekš minētās tiesības, ir uzskatāms par netaisnīgu. Izvērtējot *Vienošanās* līgumā ietvertu šķīrējtiesas klauzulu (*Jebkurš strīds, nesaskaņa vai prasība, kas izriet no šī līguma, kas skar to, vai tā pārkāpšanu, izbeigšanu vai spēkā neesamību, tiks izšķirts Rīgas Starptautiskajā šķīrējtiesā, Rīgā un saskaņā ar šī šķīrējtiesas reglamentu – viena šķīrējtiesneša sastāvā, latviešu valodā*), jāsecina, ka, paredzot strīdu izskatīšanu šķīrējtiesā tā ierobežo patērētāja tiesības griezties patērētāju tiesību aizsardzības iestādēs un tiesā, un ir uzskatāma par netaisnīgu, ja vien patērētājs tai nav īpaši piekritis. Paredzot šādu līguma noteikumu, situācijā, kad SIA "Melne un Riters" no *Vienošanās* līguma izrietošo strīdu risināšanai saskaņā ar *Vienošanās* noteikumiem nolēmu vērsties šķīrējtiesā – Rīgas Starptautiskajā šķīrējtiesā, patērētājam vairs nebūtu iespēju realizēt savu tiesību aizsardzību Latvijas Republikas vispārējās tiesu instancēs un līdz ar to šādā situācijā patērētājam tiktu kavētas tiesības uz savu aizsardzību tiesā. Tas izriet arī no *Civilprocesa likuma* 132.panta pirmās daļas 3.punkta noteikumiem, kas nosaka, ka tiesnesis atsakās pieņemt prasības pieteikumu, ja puses likumā noteiktajā kārtībā vienojušās par strīda izskatīšanu šķīrējtiesā. Turklāt patērētājs kā "vājākā līgumslēdzējpusē" var nebūt informēts par šķīrējtiesas procesu, tā izmaksām, kā arī to, ka šķīrējtiesas spriedums nav pārsūdzams.

Arī Eiropas Padomes Direktīvas 93/13/EEK (1993.gada 5.aprīlis) par negodīgiem noteikumiem patērētāju līgumos, kuras noteikumi ieviesti *PTAL*, pielikuma, kurā uzskaitīti netaisnīgie līguma noteikumi, 1.punkta q apakšpunkts paredz, ka par netaisnīgiem atzīstami noteikumi, kuru mērķis vai sekas ir izslēgt vai kavēt patērētāja tiesības celt prasību tiesā vai izmantot jebkādus citus tiesiskās aizsardzības līdzekļus, jo īpaši, pieprasot patērētājam iesniegt sūdzības tikai šķīrējtiesā.

Tādējādi šāds līguma noteikums atbilstoši *PTAL* 6.panta trešās daļas 7.punkta noteikumiem ir uzskatāms par netaisnīgu, ja vien pats patērētājs nav izteicis īpašu piekrišanu izskatīt konkrēto strīdu šķīrējtiesā, kas atbilstoši *PTAL* 6.panta piektās daļas noteikumiem ir jāpierāda SIA "Melne un Riters". Turklāt arī pastāvošā tiesu praksē (Administratīvās apgabaltiesas 2005.gada 30.septembra spriedumā Lietā Nr.C 30519003 AA 490-05/5) ir atzīts, ka ar patērētāju noslēgtā līgumā šķīrējtiesas klauzula ir netaisnīgs līguma noteikums un līdz ar to atzīstams par spēkā neesošu.

Lai arī *Vienošanās Patērētāja* ir parakstījusi, tomēr *PTAL* ir paredzēti izņēmumi no vispārējiem līgumu noslēgšanas noteikumiem: ka līguma netaisnīgs noteikums var tikt atcelts, ja tas nav ticis apspriests. Tikai līguma parakstīšana no patērētāja puses un informētība par līguma saturu nav uzskatāma par apspriešanu. *PTAL* 6.panta septītās daļas noteikumi paredz, ka, ja ražotājs, pārdevējs vai pakalpojuma sniedzējs apgalvo, ka konkrētie līguma noteikumi ir apspriesti, tad tam ir šis apspriešanas fakts jāpierāda. Savukārt saskaņā ar *PTAL* 6.panta piektajā daļā teikto *līguma noteikums vienmēr ir uzskatāms par savstarpēji neapspriestu, ja līgums sastādīts iepriekš un patērētājam nav bijis iespējams ietekmēt attiecīgā līguma noteikumus*. Turklāt gan Eiropas Kopienas tiesas praksē, gan arī tiesību doktrīnā pastāv viedoklis, ka standartnoteikumi (tipveida līgumu noteikumi) vienmēr uzskatāmi par neapspriestiem, tādēļ standartnoteikumu piemērošanas gadījumā faktiski nav nekādas juridiskās iespējas izvairīties no *PTAL* (un tā noteikumos ietvertās direktīvas 93/13/EEK Par netaisnīgiem līguma noteikumiem patērētāju līgumos) piemērošanas. Pat skaidri izteikts patērētāja apliecinājums, ka viņš ir iepazīstināts ar līguma standartnoteikumiem un vienojies par tiem, neizslēdz direktīvas piemērošanu (skat. Zadraks G. Netaisnīgu noteikumu direktīvas reforma. Likums un Tiesības, 2005.,4). Ja apspriešana ir formāla (piemēram, personas paraksts līgumā), tad to nedrīkstētu pieņemt kā apspriešanu *PTAL* izpratnē. No lietas apstākļiem neizriet, kā arī SIA "Melne un Riters" atbilstoši *PTAL* 6.panta septītās daļas noteikumiem nav iesniegusi *PTAC* pierādījumus par to, ka *Vienošanās* līgumā iekļautā šķīrējtiesas klauzula ir tikusi apspriesta ar *Patērētāju*, turklāt *Patērētāja* savā 2005.gada 4.novembra iesniegumā norādījusi, ka šķīrējtiesas klauzula nav tikusi iztulkota viņai krievu valodā.

Tāpat arī *PTAC* norāda, ka konkrētajā gadījumā *Vienošanās* būtu uzskatāma par standarta līgumu un saskaņā ar *PTAL* 6.panta piektās daļas noteikumiem *Vienošanās* noteikums par šķīrējtiesas klauzulu vienmēr ir uzskatāms par savstarpēji neapspriestu, ja līgums sastādīts iepriekš un patērētājam nav bijis iespējams ietekmēt attiecīgā līguma noteikumus.

Līdz ar to SIA "Melne un Riters" nav pierādījusi *Vienošanās* noteikuma, kas satur šķīrējtiesas klauzulu, apspriešanas faktu un konkrētais *Vienošanās* noteikums pretēji SIA "Melne un Riters" apgalvotajam uzskatāms par neapspriestu.

Pie tam, *PTAC* uzsver, ka patlaban *Vienošanās* līgumā ietvertā šķīrējtiesas klauzula ļauj SIA "Melne un Riters" izdarīt spiedienu uz patērētāju, liekot viņam piekrist piedāvātajiem līguma noteikumiem, jo patērētājs netiek pilnībā informēts par savām tiesībām un tādējādi var nerealizēt savas tiesības izvēlēties sev piemērotāko strīdus risināšanas veidu, jo viņam tiek piedāvāti līguma noteikumi, kuru izmainīšana prasa no patērētāja aktīvu rīcību, kā arī zināšanas par strīdus izskatīšanas iespējām.

Tādējādi saskaņā ar *PTAL* 6.panta trešās daļas 7.punktu, 6.panta piektās un septītās daļas noteikumiem *Vienošanās* noteikums, kas satur šķīrējtiesas klauzulu ir uzskatāms par netaisnīgu līguma noteikumu, ja vien patērētājs tam nebūs īpaši piekritis, kas atbilstoši *PTAL* 6.panta septītās daļas noteikumiem ir jāpierāda SIA "Melne un Riters". Turklāt *Vienošanās* parakstīšana no *Patērētāja* puses nav uzskatāma par līguma noteikumu apspriešanu. Tādējādi SIA "Melne un Riters" būtu jāgroza iepriekš minētais *Vienošanās* līguma noteikums, lai tas atbilstu *PTAL* prasībām.

Saskaņā ar *PTAL* 3.panta 2.punkta noteikumiem patērētāja tiesības ir pārkāptas, ja nav ievērots līgumslēdzēju pušu vienlīdzības princips un līguma noteikumi ir

netaisnīgi. *PTAC* atbilstoši *PTAL* 25.panta astotās daļas 1.punkta noteikumiem ir tiesīgs pieprasīt novērst patērētāju tiesību pārkāpumus.

PTAC informē, ka 2005.gada 11.oktobrī pieprasīja SIA "Melne un Riters" iesniegt papildus paskaidrojumu, kuru *PTAC* līdz šim nav saņēmis. Tādēļ *PTAC*, ņemot vērā, ka objektīvu iemeslu dēļ divu mēnešu termiņu nav iespējams ievērot saskaņā ar *Administratīvā procesa likuma* 64.panta otro daļu, nolemj *Iesnieguma izskatīšanu* daļā par SIA "Melne un Riters" sniegtajiem juridiskajiem pakalpojumiem pagarināt līdz trim mēnešiem.

Ņemot vērā iepriekšminēto un saskaņā ar *PTAL* 3.panta 2.punktu, 6.panta trešās daļas 7.punktu, piekto un septīto daļu un pamatojoties uz *PTAL* 25.panta ceturtās daļas 6.punktu, 25.panta astotās daļas pirmo punktu *PTAC*

pieprasa:

SIA "Melne un Riters" nodrošināt patērētāju izvēles tiesības vērsties vispārējās jurisdikcijas tiesā un patērētāju tiesību aizsardzības iestādēs, mēneša laikā no administratīvā akta spēkā stāšanās brīža:

- 1) SIA "Melne un Riters" pārtraukt pildīt šķīrējtiesas klauzulu ar (...) un citiem patērētājiem noslēgtajos līgumos, kuros patērētājs nav konkrēti izteicis piekrišanu līgumos (*Vienošanās*) iekļautajai šķīrējtiesas klauzulai;
- 2) grozīt šķīrējtiesas klauzulu patērētājiem piedāvātajos līguma (*Vienošanās*) projektos

Saskaņā ar *Administratīvā procesa likuma* 70.panta pirmo daļu, 76.panta pirmo daļu un otro daļu, 79.panta pirmo daļu un *Patērētāju tiesību aizsardzības likuma* 25.panta pirmo daļu šo administratīvo aktu var apstrīdēt Latvijas Republikas Ekonomikas ministrijā viena mēneša laikā kopš tā paziņošanas adresātam.

Direktore

B.Vītoliņa

(...)

IZRAKSTS PAREIZS